

заходи (дружина чи зелений патруль), заходи з благоустрою та озеленення, прибирання території тощо.

Зрозуміло, що перелічені вище форми екологічної роботи не вичерпують усього їх різноманіття – адже фактично арсенал форм, які використовуються, значне ширший. Хотілося б зупинитись детальніше на деяких з них:

- поєднання власне навчального процесу з природоохоронною діяльністю під час практики;
- залучення студентів у вільний від навчання час до вдосконалення практичних умінь екологічного спрямування (наприклад, під час екскурсій, природоохоронних заходів);
- виконання самостійної (індивідуальної) дослідницької роботи (курсові, дипломні роботи);
- надання допомоги шкільним, дошкільним, позашкільним, міським та районним закладам у вирішенні екологічних проблем на локальному рівні.

Отже, на сьогодні актуальним завданням є підготовка громадян з високим рівнем екологічних знань, екологічної свідомості і культури на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин людського суспільства й природи. Використання комплексного підходу до екологічної освіти і виховання студентської молоді дозволить реалізувати його завдання й отримати екологічно компетентних вчителів зі сформованим екологічним світоглядом й активною екологічною позицією.

Література

1. Климчик О.М., Малярчук П.М. Екологія. Вступ до фаху: Навчальний посібник / О.М. Климчик, П.М. Малярчук, Т.М. Мислива, В.П. Дубровський. – Житомир: Житомирський національний агроекологічний університет, 2008. – 344 с.
2. Концепція екологічної освіти України // Директор школи. – Квітень 2002. – № 16. – 48 с.
3. Совгіра С.В. Методика навчання екології / С.В. Совгіра. – К.: Наук. світ, 2007. – 450 с.

ПРИБРЕЖНО – ВОДНІ МАКРОФІТИ ЯК ПОКАЗНИКИ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ВОДОЙМИ

*Л.М. Гомля, К.В. Остапчук
Полтава, Україна*

Рослинний покрив континентальних водойм досить різноманітний і є важливим компонентом їх екосистем. Водні фітоценози стали об'єктами дослідження екологів, ботаніків, гідробіологів тощо. Проте, у зв'язку з своєрідними умовами їх зростання і певними труднощами дослідження вони ще вивчені недостатньо. Так на Україні прибрежно-водні фітоценози вивчали Зеров К.К. (1953, 1976), Лавренко Є.М. (1947, 1959), Афанасьєв Д.Я. (1966), Потульницький М.П. (1973), Дубина Д.В. (1993) та інші [1, 2, 3].

Водні макрофіти та їх водні угруповання є досить чутливими індикаторами екологічного стану водойми. Вироблені в процесі еволюції адаптивні ознаки досить чітко визначають рівень води у водоймі, її хімічний склад і відіграють важливу роль в біологічному самоочищенні водойми [3]. Вони все більше і більше зазнають антропогенного впливу у зв'язку з гідрологічними роботами та забрудненням водного і повітряного басейнів. Завдяки цьому виникла необхідність проведення широкомасштабних заходів по їх вивченню та охороні.

Влітку 2012-2013 рр. нами було обстежено водну екосистему відкритої водойми річки Сули, з метою вивчення видового складу вищих прибрежно-водних рослин та їх фітоценозів і оцінки екологічного стану даної водойми. При цьому врахували такі фактори, як морфологічні особливості водойми, характер затоплення території, рівень води, фізико-хімічний склад.

Водні макрофіти мають широке розповсюдження в долині р. Сули (Полтавська область). Тут вони зустрічаються в мілководді русла, заток і рукавів річки, міжплавневих водотоків, в струмках. Русло р. Сули повністю заросло водними макрофітами.

З прибережних рослин типовими для всіх водойм є *Typhalatifolia* L., *T. angustifolia* L., *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud., *Bidens tripartita* L., *Scirpus sylvaticus* L., *Glyceria maxima* (C. Hartm.) Holmb., *Carex acuta* L., *Lythrum salicaria* L., *Lycopus europaeus* L. і інші. Рідше зустрічаються такі види, як *Butomus umbellatus* L., *Stachys palustris* L., *Bolboschoenus maritimus* (L.) Palla, *Oenanthe aquatica* (L.) Poir., *Bidens cernua* L., *Acorus calamus* L. [1,2]. З занурених гідрофітів звичайним у всіх типах водойм (особливо закритих) є *Ceratophyllum demersum* L., *Elodea canadensis* Michx., *Potamogeton lucens* L., *P. crispus* L., *P. perfoliatus* L., *Hippurus lanuolata* Retz. З плаваючих на поверхні води часто утворюють суцільну плівку на воді *Polugonum amphibium* L., *Lemna minor* L., *L. trisulca* L., *Spirodela polyrrhiza* (L.) Schleid., *Potamogeton natans* L. [3].

Водні макрофіти мають винятково велике значення в біосфері. Враховуючи, що на Україні зникло 400 малих річок, що привело до зменшення площі цієї екосистеми і збідненню її видового складу, нині гостро стоїть питання про їх охорону. Водні екосистеми мають велике значення для вивчення історії і закономірностей їх поширення в різних природно-географічних зонах. Багато видів уже зустрічаються рідко або спорадично і їх можна розділити на три категорії охоронності. Перша категорія включає види, що знаходяться під загрозою повного зникнення (*Salvinianatans* (L.) All., *Trapa borysthenica* V. Vassil., *Batrachium aquatile* (L.) Dumort.). Другу складають ті види, які

зустрічаються рідко і можуть зникнути. Це *Nymphaea alba* L., *Nuphar lutea* (L.) Smith., *Potamogeton acutifolius* Link, *P. gramineus* L., *P. compressus* L. та інші. Третя категорія має тенденцію до зникнення і також потребує охорони. Таких видів поки що чимало (*Iris pseudacorus* L., *Alisma plantago-aquatica* L., *Stratiotes aloides* L.).

Водні екосистеми часто руйнуються ерозією, у зв'язку з чим особливого значення набувають рослинні угруповання прибережних високорослих видів рогузу, очерету, лепешняку, комишу тощо. Санітарно-гігієнічну роль в водних екосистемах виконують такі фітонцидні види як – *Acorus calamus* L., *Mentha aquatica* L., *Glyceria fluitans* (L.) R. Br. та *G. maxima* (C. Hartm.) Holmb.

У зв'язку з евтотрофізацією водойм макрофіти виконують важливу функцію поглинання біогенних елементів, таких як N та P [3]. Багато видів використовуються в медицині як лікарські рослини (аїр, глечики, латаття, м'ята) та кормові (очерет, лепешняк), воно є джерелом накопичення сапропелів та донного торфу. Із сказаного видно, що водні макрофіти мають багатогранне значення в підтримці екологічного балансу екосистем і їх нормального функціонування. Прибережно-водні рослини є провідними компонентами перезвожених екосистем. Вони відіграють виключно важливу роль у підтриманні екологічної рівноваги у водоймах і природних ландшафтах у цілому. Прибережно-водні рослини здійснюють суттєвий вплив на хімічні властивості води та виступають біологічним фільтром у процесі природного самоочищення водойм. Вони є чутливими індикаторами гідрологічного і термічного режимів водойм, характеризують їх трофічний статус, вік та інші властивості.

Література

1. Афанасьєв Д. Я. Прибережно-водна рослинність лісостепового та степового Дніпра і водойм його заплави/ Д. Я. Афанасьєв Укр. ботан. журн., 1966. – 23 с.
2. Зеров К.К. Формирование растительности и зарастание водохранилищ Днепровского каскада/ К. Зеров. – Киев : Наука, 1976. – 44 с.
3. Макрофиты – индикаторы изменений природной среды. – К. : Наук. думка, 1993. – 433 с.

ЗАВДАННЯ ТА ЗАСОБИ ВИХОВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ХОРЕОГРАФІВ

*В.П. Горголь
Полтава, Україна*

Естетична культура майбутнього вчителя-хореографа (МВХ) відображає його здатність до грамотного, вільного і повного сприйняття та аналізу різноманітних естетичних явищ, уміння адекватно їх оцінювати й класифікувати, будувати педагогічну діяльність відповідно до соціально значущих естетичних норм досконалості й краси [3]. До провідних компонентів естетичної культури МВХ доцільно віднести: широкий естетичний кругозір у поєднанні з розвинутою емоційною сферою, уміння порівнювати педагогічні дії з еталонами прекрасного, почуття міри, інтуїцію та навички управління власним творчим самопочуттям.

Для розвитку цих якостей особистості, розширення кругозору, естетичного збагачення особистості МВХ великі перспективи відкривають дисципліни мистецького профілю, які дозволяють ознайомитися з сучасними тенденціями розвитку мистецтва, створювати художні твори, дотримуючись не лише функціональних та утилітарних вимог, а й естетичних, які відіграють важливу роль у процесі формування естетичної культури педагога-художника. Як зазначає В. О. Сухомлинський, основним завданням естетичного виховання є завдання навчити бачити в красі навколишнього світу, в красі людських стосунків духовне благородство, доброту, сердечність і на цій основі утверджувати прекрасне в самій собі [4, с. 177].

Тож завданнями виховання естетичної культури МВХ можна визначити:

- виховання у МВХ почуття прекрасного;
- виховання естетичних почуттів, уміння отримувати насолоду від сприймання прекрасного в навколишній дійсності та мистецтві хореографії;
- формування компонентів та складових естетичної культури, здатностей розуміти прекрасне, правильно естетично оцінювати факти, явища, процеси у мистецтві хореографії;
- формування умінь і навичок творити красу засобами хореографії;
- формування потреби і здатності створювати прекрасне в житті та мистецтві на основі розвитку власних творчих здібностей, опанування знань і практичних умінь у хореографії.

Так, Г.М. Падалка вважає доцільним й ефективним засобом розвитку естетичної культури використання різних видів мистецької діяльності в естетичній роботі, тому що саме комплексний мистецький вплив сприяє поглибленому розумінню мистецьких творів, розширенню художніх уявлень і збагаченню духовного світу особистості [-3].

Засоби естетичного виховання – це твори мистецтва, художня література, фольклор, природа, краса оточуючого світу та побуту, участь людини в різних видах діяльності.

Шляхи естетичного виховання: оволодіння естетичними знаннями в процесі вивчення